

8. Сорочинська В.Є. Цілісне становлення особистості майбутнього вчителя // Педагогіка і психологія. – 1999. - №3. – С.87-94.

Н.Ю.Дуднік

САМОМЕНЕДЖМЕНТ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

В статтє говорится о необходимости формирования у студентов навыков самоменеджмента для профессионального развития в педагогической деятельности.

In this article is spoken about necessity of formation of students skills to self-management for their professional development in the pedagogical sphere.

Проблема вдосконалення педагогічного професіоналізму учительських кадрів належить до числа тих проблем, які є актуальними сьогодні. Від професійної майстерності, ерудиції та рівня педагогічної культури вчителя залежить виховання молодого покоління. Сьогодні нашої незалежній Україні потрібний не тільки виконавець професійних функцій, але насамперед творчий вчитель, здатний уміло організувати життя та діяльність дитячого колективу, підготувати учнів до життя в нових економічних умовах [9,92].

Успішне вирішення цих та інших питань залежить від рівня професіоналізму вчителя, а професійний розвиток (компетентність) – це цілком прерогатива кожної конкретної людини.

У сучасному світі, який швидко змінюється, перевага надається не послідовній зміні посад в одній ієрархії, а зміні позицій в різних проектах. В цих умовах такі традиційні елементи процесу формування і розвитку професіоналізму, як вища освіта, посадове просунення, підвищення кваліфікації втрачають своє значення. Роботодавця більше цікавить результат, якого може досягти спеціаліст, а не його диплом. Тому виникає необхідність говорити не про кар'єру, а про трудовий шлях, професійну долю людини [7]. А вона може бути різною: щасливою, важкою, успішною, вона може скластися або ні.

„Що потрібно для того, щоб трудовий шлях був вдалим?“, - це питання рано чи пізно постає перед кожною людиною. На думку німецьких дослідників практичного менеджменту і ділової кар'єри Бербеля і Хайнца Швальбе, „щоб досягти успіху, потрібно вміти керувати собою“[6,4].

Взагалі необхідність вирішення проблеми управління вперше виникла в економіці, але згодом термін „менеджмент“ набув широкого вжитку й у сфері соціальних і політичних відносин. Це пояснюється тим, що менеджмент поширений скрізь, де має місце будь-яка діяльність [1,18]. Залежно від сфери дії, виділяються різні види менеджменту: загальний, або адміністративний, галузевий, організаційний, функціональний, підприємницький, кадровий тощо[1,19]. Останнім часом вчені виділяють ще один вид – педагогічний менеджмент.

Проблема організації педагогічного менеджменту вважається науковцями однією з пріоритетних, але в той же час мало дослідженою проблемою педагогічної науки. Великий внесок у її розв'язання зробили зарубіжні вчені Ф.Тейлор, Райс, вітчизняні вчені І.А.Зязюн, Л.В.Кондрашова, С.Д.Мартинів, В.Маслов, Г.М.Сагач, В.Шаркунова та інші.

Більшість науковців вважають, що менеджмент – це система планування, організації, мотивації та контролю, необхідна для визначення та досягнення цілей організації.

Педагогічний менеджмент, на думку Б.Дьяченка та Т.Сорочан, являє собою комплекс принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління освітнім процесом, який спрямований на підвищення його ефективності [9,93].

Необхідність виділення педагогічного менеджменту як окремої галузі загальної науки управління обумовлена професійними особливостями роботи вчителя. Адже кожний вчитель має декілька класів, паралелей, в яких навчаються дуже різні учні. Саме вчитель є керівником і організатором життя і діяльності школярів, він повинен готувати їх до життя в нових економічних умовах, бачити резерви, які закладені в них, допомагати їм оцінити себе, щоб зробити крок у своєму саморозвитку.

Але організовуючи життя школярів, вчитель повинен, перш за все, вміти правильно організувати власну діяльність. Для цього, на нашу думку, потрібно вміти управляти собою та виявляти свої сильні та слабкі сторони, раціонально використовувати час, мати чіткі цінності та цілі, вміти обробляти та використовувати інформацію, прагнути до саморозвитку, мати навички вирішувати проблеми та впливати на людей, вміти формувати колектив та запобігати конфліктам. На жаль, не всі вчителі мають перелічені вище професійно-особистісні якості, хоча саме вони свідчать про рівень професійної компетенції педагога. Підвищити рівень власного професіоналізму кожна людина може самостійно, завдяки самоменеджменту – складній роботі над собою, що потребує поступовості, систематичності, послідовності, самокритичності та самоконтролю.

Мета статті – розглянути зв'язок між здатністю студентів до самоуправління та їх професійним розвитком.

Самоменеджмент як новий напрямок дослідження виник наприкінці ХХ століття у сучасному менеджменті внаслідок його психологізації та соціологізації у відповідь на потреби суспільства більш повно використовувати та розвивати творчий потенціал робітників [6,19]. Дослідженням питань самоменеджменту займалися Л.Зайверт, М.Вудкок, Д.Френсіс, В.Андреев, Н.П.Лукашевич, В.В.Крижко, Є.М.Павлютенков та інші.

У зв'язку з тим, що проблема самоменеджменту лише нещодавно стала об'єктом наукових досліджень, ще не існує єдиного визначення цього складного поняття, і тому вона є актуальною.

Так, наприклад, Л.Зайверт (автор терміну „самоменеджмент”) визначає його як послідовне і цілеспрямоване використання випробуваних методів роботи в повсякденній практиці для оптимального використання свого часу [2].

Російський соціолог В.Оглоблін розуміє самоменеджмент як цілеспрямоване і послідовне використання практичних методів управління в повсякденній діяльності з

метою оптимізації використання своїх персональних ресурсів: інтелекту, волі, здібностей тощо [7].

М.Лукашевич дає самоменеджменту таке визначення: „послідовне і цілеспрямоване використання ефективних методів, прийомів та технологій самореалізації і саморозвитку свого творчого потенціалу” [6].

В.Крижко та Є.Павлютенков говорять про самоменеджмент як про систему визначених та саморегульованих заходів, які спрямовані на підвищення ефективності професійної діяльності і самовдосконалення особистісних якостей [4]. Цікавим є співставлення цього визначення з визначенням поняття „педагогічний розвиток”, яке дають ці ж автори: „професійний розвиток (в педагогічній діяльності) – це набуття педагогічними працівниками нового рівня компетенції, знань, умінь, навичок, які вони використовують у своїй професійній діяльності; процес формування у педагогічних працівників нових професійних навичок і знань” [4,283]. Аналіз цих двох визначень дозволяє зробити висновок, що само менеджмент є необхідною умовою професійного розвитку людини.

Проаналізувавши наведені визначення, можемо зробити висновок, що самоменеджмент - це поступова, систематична і послідовна робота, спрямована на самовдосконалення особистісних якостей, розвиток творчого потенціалу та підвищення ефективності професійної діяльності незалежно від віку та професійної спрямованості.

З метою з'ясування рівня значимості проблеми самоменеджменту для студентів вищої школи на базі Криворізького педагогічного університету було проведено дослідження на тему: „Самоменеджмент як засіб професійного розвитку особистості”. В дослідженні брали участь студенти I, III та V курсів.

Перш за все, слід зазначити, що переважна більшість студентів різних курсів не змогла відповісти на питання „Що таке самоменеджмент?”, тому в нашому дослідженні ми використовували термін „самоуправління”. Результати дослідження наведені нижче.

Порівняльний аналіз відповідей респондентів різних курсів свідчить, що більшість опитаних вважають свій рівень самоуправління скоріше високим, ніж низьким. При цьому студенти III курсу найбільш самокритичні. Всього 11% з них вважають свій рівень самоменеджменту високим, тоді кількість студентів V курсу, що дотримуються аналогічної думки, складає 44%. Низьким свій рівень самоуправління найбільш об'єктивно вважають студенти III курсу (11%).

Як ви оцінюєте свій рівень самоуправління?

	високий, %	скоріше високий, ніж низький, %	скоріше низький, ніж високий, %	низький, %	важко відповісти, %
I курс	21,6	63,3	10	0	6,6
III курс	11	58	0	11	22
V курс	44	42	6	0	8

Які з перелічених навичок самоуправління ви вважаєте найбільш важливими?

	Само- оцінка, %	Самопла- нування, %	Самоорга- нізація, %	Само- контроль, %	Самомо- тивация, %	інше, %
I курс	40	23	63,3	45	21	10
III курс	22	38	50	33	11	0
V курс	26	22	58	16	18	2

Одним з найбільш важливих питань є виявлення тих якостей, які відбивають здатність особистості до самоменеджменту. Безумовну першість займає самоорганізація (I курс – 63,3%, III курс – 50%, V курс – 58%). Заслуговує уваги той факт, що для студентів старших курсів зменшується значущість самоконтролю (від 45% серед студентів I курсу до 16% серед студентів старших курсів).

Першокурсників більше турбує самооцінка(40%) і самомотивація (21%). В той же час структуруванням персональних планів більше схильні займатися студенти III курсу (38%).

На якому етапі професійного розвитку, на Вашу думку, виникає необхідність в самоуправлінні?

	при виборі професії, %	при працевлаштуванні, %	в процесі посадового розвитку, %	при переході з однієї посади на іншу, %	в процесі підвищення кваліфікації, %	інше, %
I курс	45	15	28,3	5	12	10
III курс	22	16,5	22	5,7	0	5,7
V курс	24	24	40	6	16	6

Студенти-п'ятикурсники необхідність планування на всіх етапах розвитку кар'єри розуміють більше, ніж респонденти інших груп. Найбільш актуальним для представників V курсу є планування посадового розвитку (40%). При виборі професії планування найбільш значуще для студентів I курсу (45%). Ці результати говорять про необхідність впровадження спеціальних навчальних програм по самоменеджменту у вищих навчальних закладах, починаючи з I курсу.

Необхідність отримання знань та навичок самоуправління в школі розуміють 50% респондентів серед першокурсників. До їх оцінки близькі представники V курсу (36%). Необхідність вивчення самоменеджменту у вищому навчальному закладі визнають опитані студенти всіх курсів (33%, 33%, 20% відповідно). В той же час справедливо виділяється необхідність самоосвіти (30%, 27%, 30% відповідно).

Де, на Ваш погляд, люди повинні отримувати знання і навички самоуправління перш за все?

	в школі, %	у виз, %	на роботі, %	самостійно, %	інше, %
I курс	50	33	20	30	5
III курс	5,7	33	16,5	27	11
V курс	36	20	20	30	20

Наведені данні свідчать про необхідність формування у студентів вищої школи твердих навичок самоменеджменту (самопізнання, самовизначення, самоорганізації, самоконтролю, самооцінки, саморозвитку тощо), що забезпечить успішне розв'язання більшості проблем керування собою, формування чітких особистісних цілей, раціонального використання свого часу, кваліфікованого опрацювання та використання інформації, щоб краще знати своїх учнів, бачити резерви, закладені в них, допомагати їм оцінювати себе для організації процесу їх самовиховання та самоосвіти [9,93].

В процесі розвитку у студентів почуття професійної гідності, відповідальності та компетентності у вирішенні професійних задач велику роль відіграє можливість активної участі у створенні програми свого професійного розвитку, прийнятті рішень, які стосуються власної освіти, організації навчального процесу та науково-дослідної діяльності. Разом з рішенням навчальних проблем майбутній фахівець повинен одержати можливість акцентувати власні зусилля на саморозвиток та самоствердження, вдосконалення професійних здібностей, становлення професійної самосвідомості [3,7].

Організація навчального процесу у вищій школі покликана сприяти постійному перетворенню особистісно-суспільних цілей у діючий внутрішній стимул професійного становлення студентів, закріплення та розвиток активної професійної позиції і творчого стилю діяльності [3,8].

У кожної людини є нереалізований потенціал. Безумовно, існують межі індивідуальних можливостей: вік, здоров'я, сімейна ситуація, освіта тощо. Але якщо людина спробує хоча б частково подолати ці обмеження, які заважають її розвитку, то можна переконатися, що багато з них лише здаються незборимими. Як казав В.Джеймс, „серед усіх створінь, які живуть на Землі, лише людина може змінити себе” [4,10].

Висновки. Таким чином, актуальною проблемою сьогодення є формування творчої та високо професійної особистості вчителя, який вміє керувати собою за будь-яких обставин. Це обумовлює необхідність формування у студентів вищої школи твердих навичок самоменеджменту.

Література

1. Завадський Й.С. Менеджмент: Management. – Т.1.- К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 543с.
2. Зайверт Л. Ваше время – в ваших руках: Пер. с нем. – М.: Экономика, 1991.
3. Кондрашова Л.В. Формування професійного „я” майбутніх педагогів засобами особистісно-зорієнтованого навчання в практиці вищої школи// Педагогіка вищої та середньої школи. – Кривий Ріг, 2000, - Вип2. – С.3 – 13.
4. Кръжко В.В., Павлютенков Е.М. Психология в практике менеджера образования. – СПб.: КАРО, 2002. – 304с.
5. Латыпова М. Школьный менеджмент: модное слово или путь к совершенствованию?//Народное образование.- 2000. - №1. – С.76-83.
6. Лукашевич М.П. Теорія і практика самоменеджменту: Навч. посібник. –К.:МАУП,1999. – 360с.
7. Оглоблин В. Персональный менеджмент – основа успешной карьеры//Управление персоналом. - 2004- №14.
8. Основи економічної теорії: Посібник для студентів вищих навчальних закладів /В.О.Рибалкін, М.О.Хмелевський, Т.І.Біленко та ін. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2002.-352с.
9. Штельмах Г.Б., Поліщук О.Б. Принцип гуманізації та психологізації педагогічного менеджменту як основа

реалізації особистісно-орієнтованого навчання під час процесу професійної перепідготовки педагогічних кадрів// Педагогіка вищої та середньої школи. – Кривий Ріг, 2004, - Вип7. – С.92 – 96.

Н.О.Скрильник

ОРГАНІЗАЦІЯ САМООСВІТИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В статтє рассматривается проблема организации самообразования будущего учителя иностранного языка как важный показатель педагогической техники и мастерства, а также как средство повышения квалификации специалиста.

The article is dedicated to the problem of self-education organization in a future teacher of foreign language as an important index of pedagogical technique and skill as well as means of a specialist's qualification improvement.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб за результатами теоретичного аналізу психолого – педагогічної і методичної літератури визначити пріоритетні напрямки щодо дослідження проблеми організації самоосвіти майбутнього вчителя іноземної мови і довести її актуальність для сучасної педагогічної науки, а також окреслити коло питань для проведення подальших теоретичних і практичних досліджень.

Роль педагога у суспільстві є ключовою. Він не тільки сприяє розвитку особистості учня, а й фактично будує засади громадянського суспільства у повсякденній праці.

Національно-культурне відродження України та утвердження гуманізації освіти висувають до діяльності учителя якісно нові вимоги. Державна національна програма “Освіта” орієнтує сучасних педагогів на “формування навичок самоосвіти”, збагачення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації.

В останні роки все більшого розвитку досягає процес інформатизації суспільства, що призводить до пред'явлення підвищених вимог щодо якості праці спеціаліста, наявності

творчого відношення до своєї професійної діяльності та професіоналізму. Щоб відповідати даному рівню спеціалісту необхідно підвищувати свою професійну кваліфікацію. Сучасний ринок праці вимагає, особливо від спеціаліста з вищою освітою, не просто певної суми знань та умінь, але, й особливих навичок: уміння самостійно досягати поставлених цілей, використовуючи власні можливості, а також працю, інтелект і мотиви поведінки колективу. Серед різноманітних способів підвищення кваліфікації важливу роль відіграє самоосвіта.

Така інтегративна якість особистості як "готовність до самоосвіти" досліджувалась багатьма вченими (А.Я.Айзенберг, А.К.Громцева, Г.М.Серіков та ін.). У сьогоденних нестабільних соціальних умовах, коли спеціаліст повинен бути конкурентноспроможним, вона особливо йому необхідна.

Значна увага приділяється педагогічній основі проблеми (С.І.Архангельський, В.І.Андрєєв, А.К.Громцева, Т.І.Гусєва, М.У.Піскунова, Б.Ф.Райський): визначенню структури, змісту, форм і методів теоретичної і практичної підготовки студентів педвузу (О.М.Алексюк, Е.Е.Карпова, Н.Д.Нікандров, І.П.Подласий), питанням професійної підготовки майбутнього вчителя (О.А.Абдуліна, І.А.Зязюн, Г.О.Балл та ін.), вивченню особливостей професійної самосвідомості й самовиховання (О.С.Анісімов, Г.О.Нагорна), становленню професійно-педагогічної спрямованості вчителя (Л.М.Бєляєва, С.Ю.Юсипова, Н.Д.Хмель). Психологічний аспект цього питання розкривається у працях Б.Г.Ананьєва, Л.С.Виготського, М.Ф.Добриніна, О.Г.Ковальова, Г.С.Костюка, О.М.Леонтєва, В.М.М'ясищева, С.Л.Рубінштейна, О.О.Самаріна.

Особливого значення в сучасних умовах набуває саме проблема організації самоосвіти, як важливого показника педагогічної техніки й майстерності. Як зазначено в "Українському педагогічному словнику" Семена Гончаренко "самоосвіта освіта, яка набувається у процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі" [3;296]. Принципам організації самоосвіти: практичній спрямованості взаємозв'язку практичного і теоретичного аспектів; диференціації змісту з

урахуванням рівня педагогічної майстерності; паралельній багатоаспектності; взаємозв'язку з колективними формами підвищення кваліфікації; варіативності форм і методів самоосвіти мають відповідати заходи по самостійному вдосконаленню фахової майстерності. У ході учбового процесу для успішної організації самоосвіти майбутнього вчителя іноземної мови важливо поєднувати різні методи навчання від традиційних - лекції, практичні заняття, до роботи в малих групах, методу проектів, індивідуальних завдань та ін.

Активізація процесу самоосвіти молоді багато в чому залежить від ініціативної позиції викладача на кожному етапі навчання. Характеристикою цієї позиції є: високий рівень педагогічного мислення та його критичність, здатність та прагнення до проблемного навчання, до ведення діалогу зі студентом, намагання чіткого викладення своїх поглядів, здатність до самооцінки своєї викладацької діяльності.

Змістовною стороною активізації організації самоосвіти являється підбір матеріалу, підготовка завдань, конструювання освітніх та педагогічних задач на основі проблемного навчання з урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента.

“Самоосвіта” як педагогічне поняття розвивалося на основі поняття “самостійна робота”. “Викладачі повинні з перших днів навчання готувати студентів до самостійного навчання” [4;79]. Тому аналізуючи навчальну діяльність студента треба брати до уваги не тільки її предметний зміст але й одну з її важливих форм – самостійну роботу. Вихідним положенням аналізу є твердження, що організована й керована викладачем навчальна аудиторна та позааудиторна робота студентів, спрямована на виконання завдання, одночасно має бути основою присвоєння ними програми саме самостійної іншомовної діяльності [5;93].

Частка самостійної роботи у змісті професійної освіти виявляється дуже вагомою і може значним чином вплинути на становлення професійної підготовки студентів. Регулювати самостійну роботу нелегко. Потрібно враховувати характер завдань, труднощі, що можуть виникати при виконанні завдань, строки виконання та можливості студентів, їх рівень

підготовленості. Для ефективності процесу самоосвіти важливим є організація спеціальної самостійної роботи.

Проектування змісту самостійної роботи для підготовки студентів до самоосвіти можливо за умови наявності двох базисів: нижній (що має рівень готовності до самоосвіти), верхній (достатній для здійснення самоосвітньої діяльності рівень готовності). Виділимо чотири рівні готовності до самоосвіти - початковий (ознайомлювальний), низький (знання та розуміння), середній (застосування), достатній (аналіз, оцінка и застосування у самоосвітній діяльності).

Під змістом самостійної освіти розуміють навчальні завдання. Для того щоб зміст самостійної роботи сприяв формуванню самоосвіти, при проектуванні завдань:

- формується не набір, а система навчально - самоосвітніх завдань з елементами самоосвітньої діяльності;
- при переході від рівня до рівня збільшується частка самостійності студента у виборі задач у системі навчально - самоосвітніх завдань;
- включаються задачі, що мають певну міру нечіткості, вбачаючи самостійність студента в її усуненні (наприклад, у ланцюгу “мета задачі – способи рішення - результат” відсутній другий компонент, що передбачає самостійність студента при виборі способів рішення).

Самостійність та творча активність з переходом студентів на старші курси приймає характер дослідницького пошуку. Студентам імпонують творчі завдання – підготовка доповідей, проведення досліджень, виступи на студентських конференціях, участь у диспутах. Зміст навчально-самоосвітніх завдань буде змінюватися не тільки залежно від сформованості тих чи інших характеристик готовності до самоосвіти - поінформованості, дієвості, вмінь, але й від індивідуальних особливостей студентів, пов'язаних з мотиваційною сферою та ін. В цьому випадку доречно мати декілька систем навчально-самоосвітніх завдань, поєднаних у модулі відповідно до:

- досягнутого рівня готовності до самоосвіти;
- індивідуальних особливостей та потреб;
- професійної спрямованості, особистої цінності та значущості для студентів.

Також важливого значення набуває системність у самостійній роботі. Такий підхід дозволяє шляхом повільного та послідовного проникнення в науку отримати опосередковані знання, визначити своє відношення до явищ і фактів, що вивчаються. Самостійна робота над предметом, яка стає невід'ємною потребою кожного дня, виховує у студентів вміння самостійно мислити, діяти. Навчання являється нелегкою трудовою діяльністю студента. Самостійна робота, де проявляється активність особистості студента, слугує досить ефективним засобом виховання. Отже, виховні та освітні цілі при правильно організованій самостійній роботі тісно пов'язані. А виявлена самостійність дій та суджень стимулює процес самоосвіти.

Підвищення кваліфікації вимагає самоосвіти, розробки творчих проблем, що виходить за рамки офіційного учбового дня. Тому бюджет часу студента також є однією з основних проблем педагогіки вищої школи. Встановлення часу фактично використаного студентами гуманітарних спеціальностей відрізняється від часу використаного студентами технічних спеціальностей. Таке розходження залежить від навчальних умов на кожному окремому факультеті. Важливо враховувати спеціалізацію факультету та згідно цього визначати співвідношення аудиторних і самостійних робіт згідно з їх роллю у формуванні спеціаліста. Особливої ваги набуває самостійна робота саме у студентів-гуманітаріїв факультету іноземних мов як майбутніх вчителів. З одного боку, володіння іноземною мовою це:

- один із засобів розширення можливостей для самоосвіти;
- до 80% інформації, що міститься у всесвітній мережі подається іноземною мовою (переважно англійська);
- володіння іноземною мовою дозволяє отримувати інформацію, яка ще не була перекладена на рідну мову.

З іншого боку, наявність сформованих навичок самоосвіти сприяє постійному оновленню:

- особистого рівня знань іноземної мови;
- знайомству з новітніми методиками викладання іноземної мови;

- постійно у власній педагогічній діяльності набувати все нових знань в умовах інформатизації суспільства;
- спонукання та залучення в майбутню педагогічну діяльність школярів, як потенційних першокурсників.

Аналіз стану професійної підготовки майбутніх учителів свідчить про наявність розриву між теорією та практикою, постійним збагаченням науки і практики передовим педагогічним досвідом та ефективним впровадженням інноваційних технологій.

Розв'язання протиріч, що виникають, передбачає доцільність спеціального дослідження, спрямованого на формування педагогічної спрямованості, професійного самовдосконалення та організацію самоосвіти майбутнього вчителя, як основного чинника підвищення кваліфікації спеціаліста.

Література

1. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. - М.: Высшая школа, 1980. - 368 с.
2. Буряк В.К. Самостоятельная работа учащихся: Кн. для учителя. - М.: Просвещение, 1984. - 64 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. - К.: Либідь. - 1997. - 373 с.
4. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психология высшей школы. Минск, 1981.
5. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку. - М.: Русский язык, 1989. - 219 с.
6. Левина М.М. Технологии профессионального педагогического образования. М.: Изд. центр «Академия», 2001. - 270 с.

В.Є.Андріанов, В.І.Марчик, Т.В.Андріанов
**СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ
 КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ
 ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Стаття посвящена сучасним проблемам підвищення кваліфікації преподавателя физического воспитания.

The article is devoted to the modern problems of increasing qualification of physical training teacher.

За роки незалежності Україною прийнято ряд стратегічних державних і національних програм, спрямованих на удосконалення системи фізичного виховання [1,3,4]. У цих програмах велике значення надається правовому, організаційному, науково-методичному, медичному, матеріально-технічному та кадровому забезпеченню. В цільовій комплексній програмі “Фізичне виховання – здоров’я нації” зазначається “Система кадрового забезпечення сфери фізичного виховання, фізичної культури і спорту має визначити стратегію її розвитку в нових соціально-економічних умовах” [2]. Все це спрямовано на вирішення багатофункціональних завдань і, насамперед, нових кадрових механізмів управління ними. Тому питання підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів фізичного виховання, на нашу думку, є актуальною задачею особливо у вищих школах, адже фізичне виховання в навчально-виховному процесі є складовою частиною загальної системи освіти, де закладаються основи формування здорового способу життя та підготовка до професійної діяльності. Система критеріїв менеджменту (управління) та методичне забезпечення є основою підвищення кваліфікації викладачів вищої школи.

Мета нашого дослідження – виявити роль взаємовідвідування занять в загальній системі підвищення кваліфікації викладача. Для досягнення даної мети були використані такі методи дослідження: вивчення законодавчих та нормативних документів, аналіз літературних джерел, соціологічне опитування, анкетування, бесіди.

Враховуючи те, що до кафедри фізичного виховання університету надходить велика кількість заявок від викладачів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації криворізького регіону щодо проходження стажування, нами була розроблена, апробована та введена програма стажування, де головним завданням є проведення та відвідування занять за такими критеріями: культура мовлення викладача на заняттях (постановка та тембр голосу, емоційність, переконливість, багатство інтонацій, дикція, гумор, тощо), психологічна саморегуляція (перевтілення, стриманість у стресових

ситуаціях, подолання нерішучості і самообілізації, зняття напруги і хвилювання, створення оптимального настрою та увага, мислення), культура педагогічного спілкування (передавати своє ставлення до того, що відбувається, зацікавити, захопити запропонованими вправами, орієнтуватися в обстановці, бачити і розуміти реакцію тих, що займаються, встановлювати контакт, бути уважним і спостережливим, запитувати, аналізувати, відповідати, розуміти інших, тощо, культура зовнішнього вигляду (емоційна виразність, міміка, одяг і зачіска, гарне здорове тіло і постава, культура рухів, що відображають доброзичливість, спокій і впевненість).

Систематична і планомірна система відвідування занять в сучасних педагогічних умовах допомагає вдосконалювати мотиваційні, оперативні та інформаційні зв'язки у навчальному процесі. Структура взаємовідвідування занять розроблена в різних регіонах по різному, але вона повинна відображати мету, завдання, принципи, методичні прийоми, зміст цього процесу та естетичний вигляд викладача, його мову та науково-методичний рівень. Як стверджує народна мудрість: "Мало знати – потрібно виконувати, мало хотіти – потрібно і робити", тому не варто при взаємовідвідуванні не лише бути присутнім, а й обмінюватися досвідом роботи, радитися, як зацікавити, поліпшити атмосферу на заняттях з використанням нових технологій навчання, дидактичних засобів, адже заняття не терплять шаблону, варто дотримуватися принципів педагогіки співробітництва, використовуючи всі методи навчання, але, навчаючи інших, треба постійно вчитися самому.

Зміст методичних рекомендацій до проведення аналізу взаємовідвідування занять викладачами кафедри фізичного виховання може складатися із загальних положень, аналізу змісту занять, його науково-методичного рівня, характеристики занять в цілому.

Таким чином, система взаємовідвідування занять в період стажування викладача не іде в розрізі з науково-методичною чи науково-дослідною роботою, вона лише допомагає досягненню вершин своєї професійної майстерності. Взаємовідвідування занять з фізичного виховання в період проходження стажування не лише підвищує, а й збагачує

професійно-педагогічну підготовку викладача. Ми виходимо з того, що у викладача повинно бути все прекрасне: і обличчя, і зачіска, і одяг, і статура, і душа, і думка, а викладання: якісне, змістовне, цікаве, доступне, що вирішує освітні, виховні та оздоровчі завдання.

Поглиблений аналіз та конкретні пропозиції по вдосконаленню взаємовідвідування занять стануть предметом подальшого обговорення, тому що процес підвищення кваліфікації повинен бути постійним для викладача вищої школи.

Література

1. Закон України “Про фізичну культуру і спорт”. Затверджений 24.12.1993 № 3809 – XII.- К., 1993.-22с.
2. Цільова комплексна програма “Фізичне виховання – здоров’я нації”. – К., 1998.- 17с.
3. Фізичне виховання: Базова програма для вищих закладів освіти України III-IV рівнів акредитації. – К., 1998.- 26 с.
4. Фізичне виховання. Навчальна програма для вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації. – Київ, 2003.

І.Л.Мінжоріна, В.І.Марчик

ВИКОРИСТАННЯ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ У ВИКЛАДАННІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Рейтинговое оценивание является одной из основных составляющих кредитно-модульной системы. В эксперименте сделан анализ накопления баллов по различным показателям модульно-рейтинговой схемы “Легкая атлетика и методика преподавания” для I семестра. Повышение интереса студентов к конечному результату обучения способствует формированию более сознательного и активного отношения к учебной деятельности.

Grading is a basic method of the credit-modulus system. The experiment has the analysis of accumulation of grades analyzing different results of the credit-modulus system of the scheme „Track and field athletics and methods of teaching” for the I semester. The

increasing interest of students in the ultimate result completes more conscious and active attitude towards educational activity.

Впровадження педагогічного експерименту щодо використання кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації (2004-2004 рр., 2005-2008 рр.) передуватиме суттєвому реформуванню не тільки вищої школи, а і всіх рівнів освітянської системи країни. Вирішене питання про входження України до єдиного освітнього простору Європи означає перехідний період, який вимагає глибокого вивчення можливостей та інтенсифікації експериментальних вишукувань. Світова спільнота плідно і ефективно використовує системи ECTS (європейська), UCTS (азіатсько-тихоокеанська), USCS (США), CATS (Великобританія), що забезпечують якісну підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних конкурувати на ринку праці.

Рейтингове оцінювання є однією з головних складових кредитно-модульної системи. В основі рейтингової системи оцінювання, як нової технології навчального процесу, лежать поопераційний контроль і накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність за певний період навчання [2].

Метою роботи стала ймовірність підвищення активності у студентів до більш якісного засвоєння навчального матеріалу через використання рейтингової системи оцінювання. Завдання включало виявлення особливостей накопичення балів за різними модульно-рейтинговими показниками, спостереження за зростанням інтересу студентів до кінцевого результату навчання та підвищенням активності в їх діяльності.

Експеримент, в якому взяли участь студенти КДПУ І курсу (22 особи), що навчаються за спеціальністю „Початкові класи з фізичним вихованням”, було проведено на практичних заняттях за темою „Легка атлетика та методика викладання” у вересні-жовтні 2004 року. Розроблено і застосовано таблицю оцінювально-контрольних параметрів (табл.1) та схему рейтингових показників теоретичного і практичного навчального матеріалу з легкої атлетики (табл.2).

При розробці модульно-рейтингових показників була використана Модель 2 „Для суспільно-гуманітарних наук” за П.Сікорським [1]. Максимальний рейтинг визначався 100 балами, що відповідало 100% якості знань, яка засвоювалась. При оцінюванні брався взаємозв'язок між рейтинговими показниками та п'ятибальною школою оцінок: „5” – 91-100%, „4” – 76-90%, „3” – 60-75%, „2” – менше 60%.

Таблиця 1.

Оцінювально-контрольні параметри з легкої атлетики
у I семестрі

Бали	Біг 100 м		Стрибки у висоту „переступанням”	
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки
40 ...	12,2	14,2	155	135
31 ...	12,5	14,5	150	130
26 ...	12,7	14,7	145	125
20*	13,0	15,0	140	120
12 ...	13,4	15,4	135	115
і т.д.				

Прим. * Всі бали понад 20 зараховуються як додаткові

Програма I семестру передбачає вивчення двох видів легкої атлетики: біг на 100 м та стрибки у висоту „переступанням”. Два змістових модулі були об'єднані в один за семестровою ознакою.

Розгорнута схема модульно-рейтингових показників складається з таких частин: I частина - практичне тестування та контрольні нормативи, для перевірки засвоєння практичного матеріалу; II частина – теоретичне тестування та контрольна робота, для перевірки теоретичних знань. В роботі, відповідно до частин схеми, зроблено аналіз використання студентами можливостей з накопичення рейтингових балів (max. бал приймався за 100%) за градацією: не достатньо, достатньо, задовільно, добре, відмінно.

Практичне тестування виконувалось з використанням методу суворо регламентованої вправи через демонстрацію техніки виконання спеціальних легкоатлетичних вправ (бігові, стрибкові), стартів (високий, низький) та рухи над планкою у

Аналіз використання можливостей з накопичення балів за частинами схеми показав, що на практичному тестуванні відмінну кількість балів отримали 31% студентів, а 60% студентів - добру (табл.3). Це пояснюється тим, що рухові дії, що були запропоновані для тестування, не є високо координаційними, тому їх виконання не викликало у студентів особливих труднощів. Втім, використання цих вправ є доцільним, так як вони складають основу техніки видів легкої атлетики, що вивчались.

Таблиця 3.

Використання можливості з накопичення балів за частинами схеми модульно-рейтингових показників у відсотках

Градації	I частина		II частина	
	Практичне тестування	Контрольні нормативи	Теоретичне тестування	Контроль-на робота
недостатньо	-	4	-	4
достатньо	-	32	9	9
задовільно	9	13	36	37
добре	60	23	24	18
відмінно	31	28	31	32

Приєм контрольних нормативів виявив, що відмінну кількість балів, нарахованих по таблиці 1, отримало 28% студентів. Задовільну, достатню і недостатню кількість балів одержали 49% студентів, що свідчить про низький рівень розвитку швидкісно-силових якостей. Контрольні нормативи для цих студентів є невикористаним резервом, оскільки оцінювально-контрольні параметри відповідають вимогам даної спеціальності. Обробка даних у виборці не відповідає статистичним правилам нормального розподілу результатів, що пояснюється неоднорідністю групи за рівнем спортивної кваліфікації (від III розряду до Майстра Спорту).

За розділами теоретичної підготовки тільки до 60% студентів здобули бали, що відповідають градації „відмінно” і „добре”. Аналіз індивідуальних схем виявив, що студенти, які набрали відносно малу кількість балів за практичним тестуванням, змогли якісно підготуватись до наступного теоретичного і отримати, в більшості, відмінну і добру кількість балів.

Таким чином, використання модульно-рейтингової системи дозволяє викладачу і студенту контролювати накопичення балів на протязі зазначеного періоду навчання та можливість скеровувати сумісні зусилля. Рейтингова система оцінювання стимулює підвищення інтересу до кінцевого результату, що сприяє формуванню більш свідомого і активного відношення до навчальної діяльності.

Література

1. Сікорський П. Експериментальне положення про кредитно-модульну технологію навчання у вищих навчальних закладах //Освіта. – 2004. - №19. – С.4-5.
2. Якименко Ю. Кредитно-модульна система як важлива складова інтеграції вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору //Вища школа. – 2004. - №1. – С. 50-63.

Н.В.Дудніченко

ТВОРЧИЙ КЛІМАТ У МЕТОДИЧНІЙ РОБОТІ ЯК ОДНА З УМОВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО СТИЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

В статтє раскрыта зависимость развития творческого стиля деятельности учителя от предоставляемых условий методической работой школы. Организация творческого климата на методической работе, как одного из условий, – это высокая возможность положительного отношения учителя к профессионально-личностной деятельности.

There is a dependence of the development teacher's creative style from the present conditions of school's work. The organization of creative climate during the method work as one of the condition is a high possibility of teacher's possitive attitude to professional-personal work.

Для здійснення оптимізації процесу навчання вчитель повинен володіти високим рівнем творчого стилю діяльності, а це в свою чергу - вміння враховувати власні творчі можливості, вміло забезпечувати вибір та реалізацію форм, методів і темпу викладання навчального матеріалу, вміло поєднувати загальні